

20. 12. 2023

Veźměte, prosĭme, na vědomĭ, Źe text ělĀnku odpovĭdĀ platně prĀvnĭ ūpravě ke dni publikace.

3 nezbytně nĀleŹitosti compliance programu, dĭky kterěmu bude spoleĉnost zproŹtěna trestnĭ odpovědnosti

V ěeskěm prĀvnĭm řĀdu je zakotvena trestnĭ odpovědnost prĀvnĭckĹch osob zĀkonem ě. [418/2011](#) Sb., o trestnĭ odpovědnosti prĀvnĭckĹch osob a řĭzenĭ proti nim. JednĀ se o koncept tzv. pravě trestnĭ odpovědnosti, tj. trestnĭ odpovědnost vznikĀ přĭmo samotně prĀvnĭckě osobě a nesouvisĭ s trestnĭ odpovědnostĭ fyzickě osoby, kterĀ jednala za dotĉenou prĀvnĭckou osobu.

To znamenĀ, Źe pokud napřĭklad jednatel spoleĉnosti nabĭdne ūplatek, aby spoleĉnost zĭskala veřejnou zakĀzku, bude trestně odpovědnĹ samotnĹ jednatel, kterĹ bude v rĀmci trestnĭho řĭzenĭ potrestĀn např. trestem odnětĭ svobody. NezĀvisle na něm bude trestně odpovědnĀ a v rĀmci trestnĭho řĭzenĭ potrestĀna i samotnĀ spoleĉnost, protoŹe v jejĭm zĀjmu jednatel jednal.

Pokud např. jednatel v přĭběhu trestnĭho řĭzenĭ zemře, takŹe mu jĭž nebude moŹně uloŹit trest, nic to neměnĭ na tom, Źe trest mŹe bĭt uloŹen samotně spoleĉnosti.

Trestně odpovědně jsou vŹechny obchodnĭ spoleĉnosti i jině prĀvnĭckě osoby. Z těto odpovědnosti jsou vyjmuty pouze specifickě subjekty, jako napřĭklad stĀty nebo mezinĀrodnĭ organizace.[\[1\]](#)

Podle souĉasně prĀvnĭ ūpravy mŹe prĀvnĭckĀ osoba spĀchat, s vĹjimkou několika trestnĹch ěinŹ, stejně trestně ěiny jako fyzickĀ osoba. NejĉastějŹĭ trestně ěiny, kterě pĀchajĭ prĀvnĭckě osoby, jsou nĀsledujĭcĭ:[\[2\]](#)

- zkrĀcenĭ daně, poplatku a podobně povinně platby (§ 240 trestnĭho zĀkonĭku);
- neodvedenĭ daně, pojistněho na sociĀlnĭ zabezpeĉenĭ a podobně povinně platby (§ 241 trestnĭho zĀkonĭku); a
- zkreslovĀnĭ ūdajŹ o stavu hospodařenĭ a jměnĭ (§ 254 trestnĭho zĀkonĭku).

V roce 2022 bylo trestnĭ stĭhĀnĭ zahĀjeno proti 68 421 fyzickĹm osobĀm a proti 282 prĀvnĭckĹm osobĀm.[\[3\]](#)

Jak mŹe dojt ke zproŹtěnĭ trestnĭ odpovědnosti

ZĀkonnĀ definice znĭ tak, Źe prĀvnĭckĀ osoba se trestnĭ odpovědnosti zprostĭ, pokud vynaloŹila veŹkerě ūsilĭ, kterě na nĭ bylo moŹno spravedlivě poŹadovat, aby spĀchĀnĭ protiprĀvnĭho ěinu zabrĀnila.[\[4\]](#)

PrĀvnĭ teoriĭ i praxĭ je přĭjĭmĀno, Źe za vynaloŹenĭ veŹkerěho ūsilĭ, kterě na prĀvnĭckě osobě bylo moŹno spravedlivě poŹadovat, aby spĀchĀnĭ protiprĀvnĭho ěinu zabrĀnila, se povaŹuje zavedenĭ a udrŹovĀnĭ funkĉnĭho compliance systemu, tedy systemu zajiŹtŹujĭcĭho dodrŹovĀnĭ zĀvaznĹch prĀvnĭch norem, regulatornĭch poŹadavkŹ, odvětvovĹch standardŹ, smluvnĭch a dalŹĭch dobrovolně přĭjatĹch povinnosti vĉetně etickĹch, uplatňovanĹch v souvislosti s vĹkonem ěinnosti prĀvnĭckě osoby.

„Cílem není trestat dobře spravované PO, ale má je motivovat, aby vyvinuly maximální úsilí a přijaly adekvátní opatření...“ jak říká Metodika Nejvyššího státního zastupitelství.[5]

A jaké hlavní požadavky jsou kladeny na funkční compliance systém?

Sepsání a dodržování etického kodexu

Základní dokument compliance je představován etickým kodexem, který by měl být sepsán v každé společnosti, resp. právnické osobě. Obecně jsou kladeny odlišné požadavky na compliance systémy u společností různé velikosti. Nelze spravedlivě požadovat, aby společnosti či jiné právnické osoby, které mají jednotky nebo desítky zaměstnanců, podstupovaly certifikaci podle ISO normy 37301:2021 (= standard pro Compliance management systémy) nebo ISO normy 37001:2016 (= standard pro systémy protikorupčního managementu) a dodržovaly další mezinárodní standardy.

Nicméně etický kodex by měl být implementován v každé společnosti či jiné právnické osobě, lhotejně jak velké. Je pochopitelné, že u menších společností či jiných právnických osob bude výrazně kratší než u mezinárodních korporací, ale jeho existence je stěžejní už z toho důvodu, že se jedná o důležitý důkaz v případě trestního řízení.

Pokud management spoléhá pouze na etický kodex existující pouze v ústní podobě, tj. na určitý soubor etických zásad, které např. vždy sdělí nastupujícímu zaměstnanci ústně, potom se v případě spáchání trestného činu a vyšetřování právnické osoby dostane společnost či jiná právnická osoba snadno do důkazní nouze, protože svědecké výpovědi k obsahu etického kodexu existujícího pouze v ústní podobě se mohou různit a nebude mít co prokazatelného předložit v probíhajícím trestním řízení.

Zásadní nicméně není jen prosté sepsání etického kodexu, ale to, aby jej zaměstnanci a jiné osoby, které jsou u právnické osoby činné, přijali za svůj. To znamená například periodicky se opakující školení (alespoň jednou ročně) s podepsanou docházkou zaměstnanců. O fungujícím etickém kodexu, který je vynucován v praxi, dále svědčí i to, že jsou prováděny jeho revize podle toho, jak se společnost či jiná právnická osoba vyvíjí, a že jsou udělovány sankce těm zaměstnancům, kteří jej nedodržují a společnost či jiná právnická osoba se tom hodnověrným způsobem dozví. O všech těchto činnostech je nezbytné vést písemné záznamy, protože ty mohou představovat důkazní materiál.

Ultima ratio by bylo možné uvažovat o tom, že pokud by společnost či jiná právnická osoba měla funkční compliance systém, tak by nemohlo vůbec dojít ke spáchání trestného činu, ale takto přísné právní úprava vykládána není. Není nutné dosáhnout výsledku, tj. úplné absence kriminality, důležité je vyvinout maximální možnou snahu s přihlédnutím k možnostem společnosti pro předejití spáchání trestného činu.

„...každá případná opatření, která u právnické osoby mají zabránit trestné činnosti jejich zaměstnanců, budou vždy do určité míry nedostatečná a vždy lze najít způsob, jak tato opatření překonat. Nelze po právnické osobě požadovat, aby u každého svého pracovníka měla další osobu, která by pracovníka kontrolovala a bránila mu v páchání trestné činnosti.“[6]

Zákaz mechanického přejímání compliance systému

Samotná struktura compliance systému bude odlišná pro každou společnost či jinou právnickou osobu, jak již rozvedeno výše. V každém případě bude základem vždy etický kodex a další relevantní dokumenty, jako například směrnice o whistleblowingu, jejíž implementace je pro určité společnosti kvůli zákonu o ochraně oznamovatelů i povinná.[7]

Důrazně však nelze doporučit, aby dceřiné společnosti zahraničních společností či jiných

zahraničních právnických osob na území Česka slepě přejímaly dokumenty, ze kterých se skládá compliance systém, od svých mateřských společností či jiných mateřských zahraničních právnických osob a pouze je přeložily do českého jazyka a měly za to, že tím mají splněny všechny povinnosti.

Je zásadní, aby compliance systém skutečně fungoval a všechny osoby působící v dané společnosti či jiné právnické osobě s ním byly seznámeny a průběžně v něm vzdělávány. Vždy se posuzuje způsobilost těchto opatření zabránit trestné činnosti, nestačí prokázat prostou existenci těchto dokumentů.

Proto je nutné všechny dokumenty upravit tak, aby odpovídaly struktuře a činnostem společnosti či jiné právnické osoby na území Česka.

„Pouhé zjištění, že obviněná právnická osoba v době spáchání protiprávního činu v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednala-li osoba ve vedoucím postavení, v rámci právnické osoby, která u této osoby vykonávala řídicí nebo kontrolní činnost, měla vypracovaný etický kodex a pravidla chování a zjištění, že tento její zaměstnanec se zavázal tento kodex a tato pravidla respektovat a řídit se jimi, nemůže vést k závěru, že právnická osoba vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu zabránila. Jde pouze o první nezbytný krok, který musí právnická osoba učinit. Druhým krokem je výše zmíněné naplnění kodexu. ... Pramenem poznání o fungování a schopnosti plnit vytčené cíle Kodexu budou zejména písemné záznamy o provedených školeních, z nichž budou patrný četnost, náplň a intenzita školení, záznamy o prováděných kontrolách, zjištěných proviněních a opatřeních přijatých po zjištění proviněních. Kodex musí být pravidelně revidován a zlepšován, výsledky z jeho aplikace musí být pravidelně vyhodnocovány.“[\[8\]](#)

Zavedení compliance systému do praxe

Funkční compliance program by měl zahrnovat provázané vnitřní předpisy, které komplexně upraví organizační uspořádání, pravomoci a odpovědnosti fyzických osob, kontrolu souladu vnitřních předpisů s právními předpisy, jejich pravidelnou aktualizaci a další náležitosti.

Důležité je zaměřit se i na to, co lze považovat za indikátory nefunkčních compliance systémů. Jedná se především o tyto prvky:

- Hodnocení rizik je formální, není posuzováno se znalostí vnitřních procesů
- Vnitřní předpisy jsou neaktuální, nepřehledné, soustava předpisů je příliš složitá, neprovázaná
- Nedostatečné personální vybavení nebo pravomoci compliance funkce
- Nedostatečná komunikace a nedostatečný nebo nesprávný „tón shora“
- Absence etické linky nebo žádná hlášení protiprávního jednání i přes existenci etické linky
- Chybějící pravidla pro šetření a vyhodnocování incidentů
- Pouze mechanický audit
- Slepá implementace compliance systému mateřské zahraniční společnosti
- Nevyvozování důsledků z protiprávního jednání

„bylo zjištěno, že etický kodex obviněné je pouhým formálním aktem, jehož dodržování nebylo vynucováno jakýmkoli prostředky. (...) přičemž samotná firemní kultura popírala pravidla v tomto kodexu zakotvená. K tomu Nejvyšší soud může pouze stručně dodat, že pro naplnění exkulpačního důvodu nepostačuje, pokud jsou uvedena opatření ve společnosti pouze „na papíře“, musí být zabezpečeno jejich faktické naplňování, kontrola přijatých opatření a vyhledávání jejich porušování, což v tomto případě prokazatelně nebylo“[\[9\]](#)

Nosnou myšlenkou pro vyvinění se z trestní odpovědnosti je, aby společnost či jiná právnická osoba

přijala taková opatření, která jsou způsobilá předejít spáchání trestného činu. To, že je trestný čin nakonec stejně spáchán, nelze již často ovlivnit, ale pokud se společnost či jiná právnická osoba zaměří na to, aby skutečně zajistila nikoliv pouze sepsání potřebné dokumentace, ale především její dodržování, tak může předpokládat, že se vyhne trestního postihu.

Navíc v budoucnu lze očekávat, že na oblast compliance a obecně ESG bude kladen větší a větší důraz i s ohledem na bankovní financování, proto lze jen doporučit udržovat compliance systém společnosti či jiné právnické osoby aktuální, průběžně jej upravovat a zajišťovat jeho dodržování.

JUDr. Daniel Vrabel,
advokátní koncipient

[LTA Legal s.r.o.](#)

Lazarská 13/8,
120 00 Praha 2

Tel.: +420 246 089 010

e-mail: LTA@LTApartners.com

[1] Zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 6

[2] Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, dostupné >>> [zde](#).

[3] Stručné shrnutí Zprávy o činnosti státního zastupitelství za rok 2022, dostupné >>> [zde](#).

[4] Zákon č. [418/2011](#) Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, § 8

[5] Metodika NSZ k aplikaci § 8 odst. 5 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, dostupné >>> [zde](#).

[6] Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21.01.2019, sp. zn. 7 T 11/2015

[7] Zákon č. [171/2023](#) Sb., o ochraně oznamovatelů, § 8

[8] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 09.03.2017, sp. zn. 6 To 7/2017

[9] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2019 sp. zn. 7 Tdo 110/2019

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)